

‘SIMLIKLARNI HIMOYA QILISH YO‘NALISHI TALABALARINING INGLIZ TILIDAGI KASBIY KOMPETENSIYASINI AUTENTIK MATNLARNI O‘QISH VOSITASIDA TAKOMILLASHTIRISH

Turg’unboyev Muhammadbobur Faxriddin o‘g‘li

Namangan chet tillari instituti, o‘qituvchisi

Email: boburteacher99@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22761796>

Qabul qilindi: 8-sentabr 2026-yil • Ma’qullandi: 14-sentabr 2026-yil • Nashr qilindi: 15-sentabr 2026-yil

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada o‘simliklarni himoya qilish yo‘nalishi talabalarining ingliz tilidagi kasbiy kompetensiyasini autentik matnlarni o‘qish vositasida takomillashtirish masalasi yoritilgan. Tadqiqotda autentik matnlarning kasbiy kompetensiyani shakllantirishdagi o‘rni, ularni tanlash mezonlari va o‘qitish metodikasi tahlil qilinadi. Maqolada IMRAD tuzilmasi asosida muammoning dolzarbligi, qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning muhokamasi keltirilgan. Xulosa qismida autentik matnlardan foydalangan holda ingliz tilini o‘qitishning samaradorlik yo‘nalishlari bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar:

autentik matnlar, kasbiy kompetensiya, o‘simliklarni himoya qilish, ingliz tili, ESP, matn tanlash mezonlari, o‘qitish metodikasi.

KIRISH

Bugungi globallashtirish davrida ingliz tili kasbiy faoliyatda muhim vosita sifatida tobora katta ahamiyat kasb etmoqda. O‘simliklarni himoya qilish sohasida xalqaro ilmiy hamkorlik, ilmiy nashrlar va texnik hujjatlar bilan ishlash ko‘nikmalari mutaxassislarining raqobatbardoshligini belgilovchi omillardan biriga aylangan. Shu sababli, ushbu yo‘nalish talabalarining ingliz tilidagi kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish oliy ta’lim oldida turgan dolzarb vazifalardan hisoblanadi.

O‘simliklarni himoya qilish yo‘nalishi talabalarining ingliz tilini o‘zlashtirishi faqat tilning grammatik tuzilishini o‘rganish bilan cheklanib qolmasligi, balki sohaga oid real ilmiy va amaliy matnlar bilan ishlash ko‘nikmalarini ham o‘z ichiga olishi lozim. Aynan shu nuqtada autentik matnlar muhim o‘rin egallaydi. Autentik matnlar deganda real hayotdagi ilmiy nashrlar, texnik yo‘riqnomalar, monitoring hisobotlari va kasbiy kommunikatsiya jarayonida qo‘llaniladigan manbalar tushuniladi. Bunday matnlar talabalarga soha terminologiyasini, ilmiy til uslubini va kasbiy muloqotni amaliy kontekstda o‘rganish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi o‘simliklarni himoya qilish yo‘nalishi talabalarining ingliz tilidagi kasbiy kompetensiyasini autentik matnlarni o‘qish vositasida takomillashtirish imkoniyatlarini ilmiy-metodik jihatdan asoslashdan iborat. Tadqiqot vazifalari sifatida autentik matnlarning kasbiy kompetensiyaga ta’sirini tahlil qilish, matn tanlash mezonlarini belgilash va ularidan foydalanish metodikasini ishlab chiqish ko‘zda tutilgan.

METODLAR

Tadqiqotda autentik matnlarning o'simliklarni himoya qilish yo'nalishi talabalarining ingliz tilidagi kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga ta'sirini o'rganish uchun pedagogik tahlil, kuzatuv va eksperimental o'qitish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot metodikasi bir necha bosqichda amalga oshirildi.

Birinchi bosqichda o'simliklarni himoya qilish yo'nalishi bo'yicha ingliz tilida mavjud bo'lgan autentik matnlar tahlil qilindi. Matnlarni tanlashda quyidagi mezonlarga e'tibor qaratildi: mavzuning yo'nalishga mosligi, ilmiy ishonchlilik, til va terminologik tushunarlik, dolzarblik hamda didaktik maqsadga yo'naltirilganlik. Tanlash jarayonida sohaga oid ingliz tilidagi ilmiy maqolalar, texnik yo'riqnomalar, xalqaro konferensiya materiallari va professional jurnallardan foydalanildi.

Ikkinchi bosqichda autentik matnlar asosida o'quv topshiriqlari ishlab chiqildi. Topshiriqlar talabalarining matnni tushunish, tahlil qilish, terminlarni to'g'ri qo'llash, matn mazmuni asosida xulosa chiqarish va og'zaki nutqda kasbiy mavzularda mulohaza yuritish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratildi.

Uchinchi bosqichda tajriba-sinov mashg'ulotlari tashkil etildi. Unda talabalar autentik matnlar bilan ishlash, ularning mazmunini tahlil qilish, kasbiy terminlarni o'zlashtirish va matn asosida og'zaki va yozma nutqiy faoliyatni amalga oshirish vazifalarini bajarishdi. O'qitish jarayoni task-based learning, project-based learning va CLIL metodlari elementlari asosida tashkil etildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida o'simliklarni himoya qilish yo'nalishi talabalarining ingliz tilidagi kasbiy kompetensiyasini autentik matnlar orqali takomillashtirish bo'yicha bir qator natijalarga erishildi.

Autentik matnlardan foydalanish talabalarining kasbiy terminlarni o'zlashtirish samaradorligini sezilarli darajada oshirishi aniqlandi. Matn kontekstida berilgan terminlar talabalarga ularni ma'no jihatidan to'g'ri tushunish va xotirada saqlash imkonini berdi. Ayniqsa, o'simliklarni himoya qilish sohasidagi entomologik va fitopatologik atamalarni autentik matnlar orqali o'rganish samarali bo'ldi.

Talabalarining ingliz tilida kasbiy matnlarni o'qish va tahlil qilish ko'nikmalari rivojlanganligi kuzatildi. Dastlab matn mazmunini tushunishda qiyinchilik chekkan talabalar autentik matnlar bilan muntazam ishlash natijasida asosiy va ikkinchi darajali ma'lumotlarni ajrata olish, matn tarkibini tahlil qilish va mantiqiy xulosa chiqarish malakalariga ega bo'ldilar. Bu natijalar autentik materiallarning real hayotiy vaziyatlarni aks ettirishi tufayli til o'rganish jarayonini samarali tashkil etish imkonini berishi haqidagi ilmiy xulosalarni tasdiqladi.

Talabalar guruhli ish shaklida autentik matnlarni muhokama qilish, ulardagi ma'lumotlarni taqqoslash, o'z fikr-mulohazalarini bildirish va ingliz tilida kasbiy muloqotni amalga oshirish ko'nikmalarini rivojlantirdilar. Bu esa ularning og'zaki va yozma nutqiy faoliyati sifatini oshirishga xizmat qildi.

Autentik matnlarni o'quv jarayoniga tizimli joriy etish talabalarining ingliz tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirdi. Talabalar o'z kelajakdagi kasbiy faoliyati bilan bog'liq bo'lgan real matnlar bilan ishlashga qiziqish bildirdilar va ularni o'qish jarayonini yanada mazmunli deb baholadilar.

Tadqiqot natijalari autentik matnlarni tanlash va ulardan foydalanishning ishlab chiqilgan mezonlari samarali ekanligini ko'rsatdi. Matnlarning yo'nalishga mosligi, ilmiy ishonchliligi, tushunarlik darajasi va didaktik maqsadga yo'naltirilganligi kabi mezonlar matnlarni o'quv jarayoniga tanlab kiritishda metodik asos vazifasini o'tadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'simliklarni himoya qilish yo'nalishi talabalarining ingliz tilidagi kasbiy kompetensiyasini autentik matnlarni o'qish vositasida takomillashtirish samarali pedagogik yondashuv hisoblanadi. Autentik matnlar nafaqat til o'rganish vositasi, balki talabalarni real kasbiy faoliyatga tayyorlovchi, kasbiy tafakkurni shakllantiruvchi muhim resurs sifatida xizmat qiladi.

Autentik matnlarning asosiy afzalliklaridan biri ularning real hayotiy kontekstda qo'llanilishi bo'lib, bu talabalarga tilni nafaqat grammatik tuzilma, balki kommunikativ vosita sifatida o'zlashtirish imkonini beradi. O'simliklarni himoya qilish sohasida ingliz tilidagi ilmiy nashrlar, texnik hujjatlar va xalqaro metodik materiallar bilan ishlash ko'nikmasi mutaxassisning kasbiy salohiyatini oshiradi.

Tadqiqotda autentik matnlarni tanlash mezonlari alohida ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Matnlarning mavzuga mosligi, ilmiy ishonchliligi va terminologik tushunariligi talabalarining matn bilan ishlash samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois o'qituvchi matn tanlash jarayoniga mas'uliyat bilan yondashishi, talabalarining tayyorgarlik darajasini inobatga olishi zarur.

Metodik jihatdan, autentik matnlar bilan ishlash o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishda interfaol metodlardan foydalanishni taqozo etadi. Task-based learning, project-based learning va CLIL kabi yondashuvlar autentik matnlar bilan ishlash samaradorligini oshiradi. Masalan, talabalar autentik matn asosida monitoring hisoboti tayyorlash, soha bo'yicha taqdimot o'tkazish yoki ilmiy munozarada ishtirok etish kabi vazifalarni bajarish orqali til ko'nikmalarini amaliyotda rivojlantiradilar.

Autentik matnlarni o'qitish jarayonida talabalarining individual xususiyatlari va tayyorgarlik darajasini hisobga olish muhim. Murakkab ilmiy matnlar dastlabki bosqichda qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Shu sababli o'qituvchi matn tanlashda bosqichma-bosqichlik tamoyiliga amal qilishi, talabalarga terminologik lug'at va qo'shimcha izohlar taqdim etishi tavsiya etiladi.

Tadqiqot natijalari autentik matnlarning talabalarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi roli katta ekanligini, ammo bu jarayonni tizimli va maqsadli tashkil etish zarurligini ko'rsatdi. Matnlar bilan ishlash faqat tushunish va tarjima qilish bilan cheklanmasdan, ularni tahlil qilish, taqqoslash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va mustaqil xulosa chiqarishni o'z ichiga olishi kerak.

XULOSA

O'simliklarni himoya qilish yo'nalishi talabalarining ingliz tilidagi kasbiy kompetensiyasini autentik matnlarni o'qish vositasida takomillashtirish samarali va dolzarb pedagogik vazifadir. Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy xulosalarni chiqarish imkonini beradi:

Birinchidan, autentik matnlar talabalarining kasbiy terminlarni o'zlashtirish, ilmiy matnlarni tahlil qilish va ingliz tilida kasbiy muloqot olib borish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ularning real hayotiy kontekstda qo'llanishi talabalarni kelajakdagi kasbiy faoliyatiga tayyorlaydi.

Ikkinchidan, autentik matnlarni tanlashda mazmuniy moslik, ilmiy ishonchlilik, tushunarlik darajasi, dolzarblik va didaktik maqsadga yo'naltirilganlik kabi mezonlarga asoslanish maqsadga muvofiq. Bu mezonlar matnlarning ta'limiy qiymatini belgilaydi va ularni o'quv jarayoniga samarali integratsiya qilish imkonini beradi.

Uchinchidan, autentik matnlar bilan ishlash metodikasi interfaol va talabalar faolligiga asoslangan yondashuvlarni qo'llashni talab qiladi. Task-based, project-based va CLIL metodlari autentik matnlardan foydalangan holda ingliz tilini o'qitishda yuqori samara beradi.

Kelgusida autentik matnlarni raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalash, talabalarining o'zlari autentik matnlar yaratish va ularni guruhli muhokama qilish kabi yo'nalishlarda tadqiqotlarni davom ettirish maqsadga muvofiq. Shuningdek, turli sohalarga oid autentik matn turlarining samaradorligini qiyosiy o'rganish va ularning kasbiy kompetensiyaning qaysi komponentlarini shakllantirishdagi o'rnini aniqlash metodika nazariyasini boyitadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mamatova D. Talabalarining ingliz tili bo'yicha kasbiy malakasini oshirishga o'qitish jarayoniga haqiqiy matnlarni kiritish orqali erishish mumkin // KO'P TILLILIK MUHITIDA XORIJIY TILLARNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION VA INTEGRATIV MUAMMOLARI. – 2024. – T. 1, № 01. – B. 686–691.
2. Autentik materiallar va real hayotga oid topshiriqlarni integratsiya qilish asosida ingliz tilini o'qitish metodikasi // O'zMU xabarлари. – Toshkent, 2024.

3. Integrativ kompetensiyaviy yondashuv asosida ingliz tilini o'qitish // Pedagogik mahorat. – Buxoro, 2025. – № 2. – B. 126-132.
4. Matyokubova Sh.A. Nofilologik ta'lim yo'nalishi ingliz tili mashg'ulotlarida autentik matnlarni o'qitish metodikasini takomillashtirish (tarix yo'nalishi misolida) // Avtoreferat. – Toshkent, 2025.
5. Bacon S.M., Finneman M.D. A study of the attitudes, motives, and strategies of university foreign language students and their disposition to authentic oral and written input // The Modern Language Journal. – 1990. – Vol. 74, No. 4. – P. 459-473.
6. Berardo S. The use of authentic materials in the teaching of reading // The Reading Matrix. – 2006. – Vol. 6, No. 2. – P. 60-69.
7. Kilickaya F. Authentic materials and cultural content in EFL classrooms // The Internet TESL Journal. – 2004. – Vol. 10, No. 7.
8. Richards J.C. Curriculum Development in Language Teaching. – 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2017. – 348 p.
9. Brown H.D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. – 4th ed. – Pearson Education, 2018. – 560 p.
10. O'simliklarni himoya qilish vazirligi. O'simliklarni himoya qilish bo'yicha monitoring va prognoz qilish metodikasi. – Toshkent, 2022.

ANNOTATION

This article addresses the issue of improving the professional English language competence of students majoring in plant protection through reading authentic texts. The study analyzes the role of authentic texts in forming professional competence, the criteria for their selection, and the teaching methodology. The article follows the IMRAD structure, presenting the relevance of the problem, the methods used, the results obtained, and their discussion. The conclusion provides recommendations on effective approaches to teaching English using authentic texts.

Keywords:

authentic texts, professional competence, plant protection, English language, ESP, text selection criteria, teaching methodology.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается вопрос совершенствования профессиональной англоязычной компетенции студентов направления защиты растений посредством чтения аутентичных текстов. В исследовании анализируются роль аутентичных текстов в формировании профессиональной компетенции, критерии их отбора и методика обучения. Статья построена по структуре IMRAD, в которой представлены актуальность проблемы, использованные методы, полученные результаты и их обсуждение. В заключительной части даны рекомендации по эффективным направлениям обучения английскому языку с использованием аутентичных текстов.

Ключевые слова:

аутентичные тексты, профессиональная компетенция, защита растений, английский язык, ESP, критерии отбора текстов, методика обучения.